

CONTRIBUȚIA ESENȚIALĂ A ECONOMIEI CIRCULARE LA PROMOVAREA UNEI ECONOMII VERZI

CZU: 330.34:351.712.5:330.59

Elena RUSU

*Școala Doctorală de Științe Economice,
Universitatea de Stat din Moldova*

LA CONTRIBUTION ESSENTIELLE DE L'ÉCONOMIE CIRCULAIRE À LA PROMOTION D'UNE ÉCONOMIE VERTE

Cet article présente des arguments sur les achats circulaires et leur contribution potentielle à la promotion d'une économie verte. Pour mener à bien l'étude, l'auteur a appliqué des méthodes de recherche traditionnelles: méthode monographique, analyse documentaire, comparaison, analyse de tendance, etc. Les conclusions issues de l'analyse des documents, rapports et recherches confirment l'hypothèse selon laquelle l'économie circulaire contribue au processus de développement durable, mettant en évidence la nécessité d'optimiser la consommation des ressources pour prévenir, réduire les déchets et favoriser la réutilisation.

Mots-clés: développement durable, marchés publics circulaires, marchés publics T "verts".

Procesul de tranziție către o economie circulară reprezintă o schimbare sistemică. În plus, față de acțiunile clar direcționate care vizează fiecare fază a lanțului valoric și sectoarele-cheie, este necesar să se creeze condițiile în care o economie circulară poate prospera și resursele pot fi mobilizate.

Anume realizarea unei economii circulare, care să se îmbine armonios cu o creștere verde, aduce în prim-plan necesitatea implementării unei abordări durabile la nivelul activităților economice. Tranziția către o economie circulară promovează noi modele de producție și consum durabile, care să poată fi implementate într-o societate aflată într-o continuă căutare de noi surse pentru autosusținerea creșterii economice. Un rol important îl are procesul de eficientizare a utilizării resurselor, astfel încât să se producă mai multă valoare economică cu aceleași sau cu mai puține resurse. Totodată, folosirea durabilă a resurselor naturale este strâns legată de identificarea nișelor, care pot să aducă valoare adăugată la nivelul lanțului valoric.

Economia circulară însăși este reflectată ca parte componentă a dezvoltării durabile, aducând în prim-plan nevoia de optimizare a consumurilor de resurse pentru a preveni, a reduce risipa și a se promova reutilizarea. Dezvoltarea unei economii circulare are nevoie și de noi abordări ale ciclului de viață, care să permită depășirea barierelor asociate preluării la nivelul pieței de consum a celor din urmă inovații tehnologice în acest domeniu.

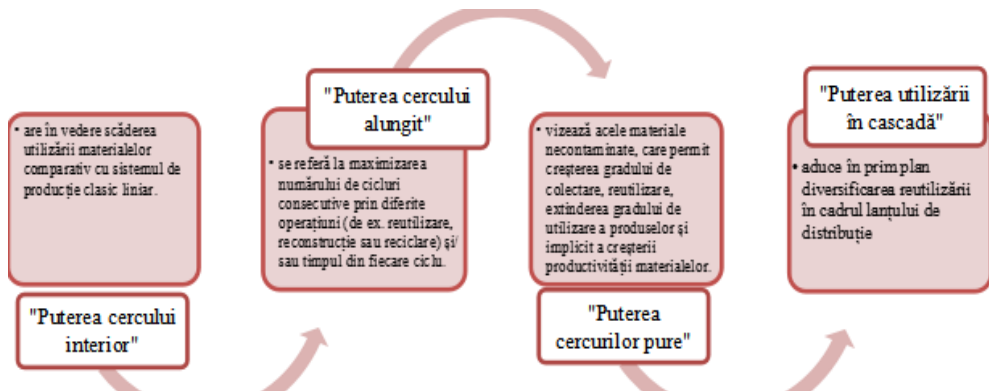
Realizarea unui progres în această direcție trebuie să ia în considerare modelele actuale în care „bunurile de astăzi sunt resursele de mâine la prețurile de ieri” [1], precum și necesitatea creșterii gradului de conștientizare, de informare și de pregătire a publicului. În acest sens, Stahel susține în mod activ ideea implementării de strate-

gii de prevenire a deșeurilor prin extinderea duratei de viață a bunurilor prin reutilizare, reparare, modernizare tehnologică.

Ideea de circularitate, respectiv de închidere a buclei economice [2], apare schițată în 1976 în cadrul raportului „Potențialul de a substitui forța de lucru umană pentru energie” [3] fiind prezentată viziunea unei bucle economice în relație cu crearea de noi locuri de muncă, creșterea competitivității economice, a economisirii resurselor și a prevenirii risipei. Interesul arătat pentru abordarea circularității este dezbătut intens în studiul „Economia performantă” unde, privit în ansamblul preocupărilor asociate zonei sustenabilității, se propune o schimbare la nivelul gândirii economice de la „a face lucrurile așa cum trebuie” la „a face lucrurile corespunzătoare”. Mai exact, Stahel propune o abordare de tip suficient, care să se poată concentra asupra soluțiilor de sistem inteligente și nu neapărat asupra produselor individuale. Scopul final este cel al implementării unei economii performante, care ar viza zona cercetării, creării de noi locuri de muncă și exploatării oportunităților unui sistem performant de responsabilitate extinsă a producătorilor. Realizarea acestor trei obiective într-un mod coordonat va aduce beneficii substanțiale actorilor economici. Implementarea unei economii performante vizează, în special, zona de producție în care inovația are un rol central, iar resursele sunt recirculate printr-un sistem circular și li se acordă o atenție deosebită.

În acest sens, inovația joacă un rol important în ceea ce privește răspunderea extinsă a producătorului prin dezvoltarea de noi metode pentru optimizarea costurilor ciclului de viață, noi tehnologii pentru optimizarea utilizării componentelor, extinderea duratei de viață a produselor, asigurarea de opțiuni de reparare, instrumente pentru monitorizarea calității etc. În viziunea lui Stahel, factorii determinanți ai economiei performante sunt: competitivitatea, inovațiile din domeniul științei și al tehnologiei, al comerțului (de ex. durata de viață extinsă a produselor, piața produselor refabricate), al modelelor culturale de consum (de ex. numărul de autovehicule noi sau vechi raportat la membrii unei familii dintr-o țară față de o altă țară). O altă perspectivă asupra acestui concept este prezentată în cadrul raportului „Către o economie circulară” [4]. Mai exact, se propune abordarea economiei circulare într-o manieră deosebită, respectiv ca fiind un sistem industrial care este restaurat sau poate fi regenerat prin intenție și design, capabil să privească dincolo de durata utilă de viață a produselor. Propunând în acest sens o serie de principii (Fig. 1), raportul estimează că implementarea principiilor economiei circulare ar aduce economii echivalente cu 3- 3,9% din PIB-ul UE realizat.

S-a estimat prin intermediul studiilor efectuate că utilizarea eficientă a resurselor ar putea reduce nevoile de materii prime cu un procent cuprins între 17 și 24% până în 2030 [5]. Prevenirea generării de deșeuri, proiectarea ecologică, reutilizarea și alte măsuri similare ar putea genera economii nete în valoare de 600 mld. euro sau 8% din cifra de afaceri anuală pentru întreprinderile din UE, reducând, în același timp, cu 2-4% emisiile totale anuale de gaze cu efect de seră [6].

Fig.1. Principiile economiei circulare
 Sursă: Elaborată de autor în baza sursei [4].

E necesar să specificăm că, la nivel European, au apărut o serie de inițiative destinate pentru a sprijini implementarea economiei circulare, precum și o mai bună informare a factorilor interesați. Dintre acestea enumerăm:

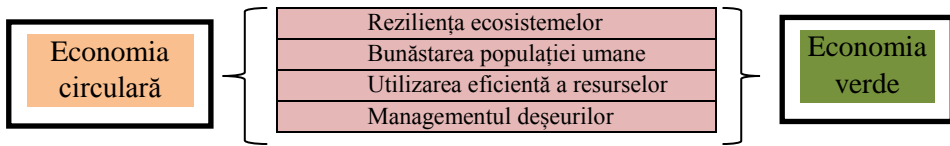
1. Platforma europeană de colaborare în domeniul clusterelor (*European Cluster Collaboration Platform, ECCP*) sprijină colaborarea dintre clusteretele tematice din UE, precum și inițiativele la nivel internațional.
2. Platforma europeană a părților interesate cu privire la economia circulară (*European Circular Economy Stakeholder Platform*) facilitează schimbul de bune practici între factorii interesați și pune la dispoziția acestora o bază de date ce include bune practici la nivel European.
3. Rețeaua europeană a întreprinderilor (*Enterprise Europe Network*) include aproximativ 600 de organizații din peste 60 de țări în scopul sprijinirii IMM-urilor pentru accesul la oportunitățile de finanțare pentru ecoinovare, eficiența energetică și a resurselor etc.

Economia verde este un concept interconectat cu economia circulară [7], care propune, prin definiția conceptuală, o referire directă la „îmbunătățirea bunăstării și echității sociale, concomitent cu reducerea semnificativă a riscurilor de mediu și a deficitului ecologic”.

Din această perspectivă, tranziția spre o economie verde poate fi interpretată din mai multe aspecte, anume:

- utilizarea eficientă a resurselor prin implementarea de abordări inovatoare, care să permită optimizarea consumului de resurse și reducerea la minimum a emisiilor de carbon și a deșeurilor;
- abordarea dintr-o perspectivă durabilă a resurselor care să asigure păstrarea capitalului natural, a rezilienței ecosistemelor, respectiv asigurarea incluziunii sociale.

Aspectele care sunt interconectate cu abordarea propusă de economia circulară se referă la managementul deșeurilor, la promovarea eficienței utilizării resurselor și, implicit, la atingerea unui grad crescut de bunăstare social [8] (Fig. 2).

Fig.2. Interconexiunea dintre economia verde și economia circulară

Sursă: Elaborată de autor în baza sursei [8].

La nivel internațional, conceptul *economia verde* este din ce în ce mai des adus în discuție, în special în relație cu o serie de inițiative. În acest sens, Acordul de la Paris [9] semnat la cea de-a XXI-a Conferință a Părților la Convenția-cadru a Organizației Națiunilor Unite asupra schimbărilor climatice a reprezentat un moment istoric de acțiune globală în direcția reducerii creșterii temperaturii medii globale cu 2°C. Inițiativa Batumi privind economia verde (BIG-E) [10] reprezintă un cadru strategic european privind tranziția către o economie verde incluzivă. De asemenea, BIG-E propune o serie de angajamente voluntare până în 2030 pentru a contribui direct la obiectivele de dezvoltare durabilă.

Perspectivile oferite de economia verde și de cea circulară vin să consolideze abordarea mai largă a dezvoltării durabile, ca un tot unitar, având ca numitor comun protecția mediului, creșterea competitivității și a productivității resurselor disponibile în cadrul unei economii. Comisia Europeană a configurat sfera economiei verzi prin considerarea următoarelor elemente definitorii: inovare, utilizarea eficientă a resurselor, promovarea de modele de producție și consum durabile, prevenirea și gestionarea deșeurilor, gestionarea resurselor de apă.

Tranziția către o economie verde este un proces pe termen mediu și lung, care implică un angajament politic din partea statelor care doresc o schimbare în ceea ce privește modelul dezvoltării economice. În atare sens, îi sunt caracteristice acestui proces o serie de inițiative diverse, respectiv:

- creșterea gradului de conștientizare a publicului privind implementarea unei abordări verzi în cadrul politicilor naționale (energie regenerabilă, clădiri eficiente energetic, tehnologii și procese cu emisii scăzute);
- promovarea unor noi indicatori care să completeze PIB-ul (demersuri în direcția implementării PIB-ului verde, a amprentei ecologice);
- dezvoltarea piețelor de investiții verzi (de ex. servicii bancare și de investiții verzi).

Economia circulară și ***economia verde*** sunt parte integrantă a conceptului dezvoltării durabile, așa cum a fost el formulat de Comisia Brundland (1987) [12], respectiv ca fiind „satisfacerea nevoilor de astăzi fără a sacrifica abilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi”. Elementele identificate prin efortul depus de această comisie au stat la baza Agendei 21, a Declarației de la Rio și a celor 27 de principii pentru protecția mediului. Atât Comisia Brundtland, cât și Conferința de la Rio au reiterat necesitatea unei noi abordări față de resursele naturale. În anul 2000, acest demers a fost preluat prin intermediul Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului. Documentul final al Conferinței Națiunilor Unite privind Dezvoltarea Durabilă (Rio+20) – „Viitorul pe care-l dorim” a stat la baza creării Forumului Politic

la Nivel Înalt privind Dezvoltarea Durabilă. De asemenea, Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă, adoptată la Summitul ONU pentru dezvoltare durabilă, reprezintă un angajament pentru eradicarea sărăciei și pentru realizarea dezvoltării durabile până în 2030, la nivel mondial.

Uniunea Europeană sprijină cu fermitate tranziția către o economie durabilă, cu emisii scăzute de dioxid de carbon și mai eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor. Aceasta face parte din eforturile UE de realizare a obiectivelor sale în domeniul climei și al energiei, în conformitate cu Acordul de la Paris și cu obiectivele de dezvoltare durabilă ale ONU pentru 2030. Pentru a îndeplini obiectivele în materie de climă, de mediu și de sustenabilitate socială, sunt necesare investiții publice și private majore. În perioada 2013-2019 [13] au crescut de peste două ori fondurile mobilizate de Europa pentru a ajuta țările în curs de dezvoltare să atenueze efectele schimbărilor climatice și să se adapteze la acestea. Cifrele provin din bugete publice și de la instituții financiare de dezvoltare din UE, de la statele sale membre și de la Banca Europeană de Investiții. Acestea denotă faptul că UE și statele sale membre reprezintă cel mai mare furnizor de finanțare publică pentru combaterea schimbărilor climatice din lume, cu 21,9 mld. EUR puse la dispoziție în 2019, ceea ce reprezintă o creștere de 7,4% față de 2018. Pactul verde european a subliniat, de asemenea, necesitatea de a mobiliza fluxurile financiare și de capital private către investițiile verzi.

Provocările asociate economiei verzi evidențiază necesitatea implementării modelelor de producție și consum durabile, inclusiv a tehnologiilor eco-eficiente, care să contribuie activ la reducerea emisiilor de carbon. Implicarea tuturor factorilor interesați este esențială în realizarea acestui proces de tranziție. Raportul Organizației Internaționale a Muncii [14] precizează că tranziția către o economie verde va avea ca efect pierderi de locuri de muncă în anumite industrii, care vor trebui compensate prin realizarea altora noi. Tranziția către un model circular sau orientat mai mult spre zona economiei verzi întâmpină și o serie de obstacole. Rizos [15] oferă o perspectivă documentată asupra barierelor și forțelor motrice, cu care se confruntă IMM-urile din cadrul platformei GreenEcoNet. Aici au fost menționate următoarele elemente: *Barriere*: lipsa capitalului propriu, respectiv a fondurilor pentru sprijinirea implementării de noi soluții, modelul propriu de afacere promovat (de ex. în cazul firmelor de leasing), lipsa sprijinului la nivel guvernamental/inexistența unui cadru legislativ adecvat. De asemenea, au mai fost menționate și alte provocări, cum ar fi: politicile din zona inovației nu integrează aspectele ce țin de crearea de oportunități pentru implementarea de modele de afaceri durabile de tipul celor circulare sau verzi, lipsa de informații, expertiză tehnică deficitară, respectiv lipsa de susținere din partea rețelei de furnizori, care nu sunt implicați în activități sustenabile. De multe ori, consumatorii nu sunt la curent cu privire la beneficiile produselor ecologice, astfel încât să contribuie activ prin alegerile de consum pe care le fac la schimbarea modelului de producție.

Forțe motrice: implementarea și dezvoltarea unei culturi organizaționale de tip verde, recunoașterea beneficiilor produselor și serviciilor verzi ca promotori ai modelelor de producție durabile, necesitatea unui sprijin mai activ din partea autorităților locale. Creșterea gradului de informare privind oportunitățile economiei circulare

sprijină activ eforturile de reducere a emisiilor prin implementarea de măsuri și tehnologii ecoeficiente.

Printre măsurile care se pot avea în vedere, la nivel internațional, menționăm pregătirea tinerilor, prin intermediul unor programe de masterat și doctorat dedicate tematicii. Ca exemple de bună practică la nivel european în acest sens putem menționa:

- programul de masterat interuniversitar BIOCIRCE (*Bioeconomy in the Circular Economy*), dedicat în totalitate bioeconomiei circulare și promovat de: Universitatea din Milano Bicocca, Universitatea din Napoli Federico II; Universitatea din Bologna; Universitatea din Torino; Intesa Sanpaolo Bank; Novamont Spa; GFBiochemicals; PTP Science Park Lodi; clusterul SPRING;
- programul de doctorat – organizat de către *Bioeconomy Graduate Research School*⁴³, Lund University (Suedia), în cadrul căruia studenților li se oferă o gamă variată de cursuri aplicate în funcție de domeniul de cercetare ales, precum: producția primară durabilă a biomasei, tehnologiile pentru bioeconomie, inclusiv pretratarea, gazificarea, biotehnologia plantelor, biotehnologia industrială; inovații și brevete, modele de consum durabil, modele de tranziție și de schimbare a politicilor, indicatori specifici bioeconomiei etc.

Economia circulară propune o abordare de optimizare a consumului de resurse prin identificarea celor mai bune practici de prevenție, recirculare, reutilizare și reciclare a produselor secundare. Astfel, se promovează modele de producție durabilă prin amplificarea accentului către achiziții verzi, care să contribuie activ la creșterea beneficiilor privind circularitatea achizițiilor, dar și a celor sociale privind numărul locurilor de muncă verzi. Ca tendință generală, putem sublinia faptul că Republica Moldova se află într-un moment care aduce în prim-plan necesitatea de reconfigurare a modelului competitiv național, ca o recomandare ar fi bine-venită realizarea unei strategii de comunicare pe zona economiei circulare.

Concluzii și recomandări

1. În Republica Moldova este necesară promovarea unui plan național privind producția și consumul durabile, care să poată fi realizat de sine stătător sau în strânsă legătură cu planul internațional privind economia circulară.
2. Elaborarea unui cadru legislativ adecvat economiei circulare se poate realiza prin înființarea unui grup de lucru intersectorial, care ar putea să identifice prioritățile sectoriale. Ca exemple, în acest sens, ce pot fi luate în considerare sunt oferite de către următoarele state: Suedia, care a adoptat o strategie pentru consum sustenabil, ce include o parte dedicată economiei circulare; Germania, care a adoptat în 2012 un program național pentru eficiența resurselor.
3. Elaborarea de standarde și instrumente adecvate pentru promovarea utilizării eficiente a resurselor. În țara noastră, de exemplu, apa este considerată o resursă ieftină și disponibilă în cantități la discreție, prin urmare, în rândul operatorilor economici nu există interes major pentru utilizarea ei eficientă.
4. Implementarea unui sistem centralizat de raportare a deșeurilor la nivel de producători de deșeuri (gospodării și agenți economici), de transportatori, de centre de colectare sub forma unor procese-verbale electronice interoperabile, cu caracter obligatoriu.

Referințe:

1. STAHEL, W., REDAY-MULVEY, G., (1977) 'The Potential for Substituting Manpower for Energy', [Potențialul de înlocuire a forței de muncă pentru energie], Final Report 30 July 1977 for the Commission of the European Communities, Battelle, Geneva Research Centre, Research contract no 76/13-V/343/78- EN, Programme of Research and Actions on the Development of the Labour Market, DGV, Commission of the European Communities, Brussels.
2. Comunicarea „Închiderea buclei - un plan de acțiune al UE pentru economia circulară” - (COM (2015) 614 final).
3. STAHEL, W. (2010) 'The performance economy', [Economia de performanță]. Second edition. London: Palgrave-MacMillan, 350 p., ISBN 978-0-230-58466-2.
4. Ellen MacArthur Foundation (EMF), 2013b. *Towards the Circular Economy*, [Către Economia Circulară]. Vol.1. Isle of Wight.
5. DALE MEYER, G. The Reinvention of Academic Entrepreneurship. Colorado, 29 decembrie 2010.
6. EUROPEAN COMMISSION. *The opportunities to business of improving resource efficiency*. Final Report Contract Ref. 070307/2011/610181/ETU/F.1, 8 february, 2013.
7. UNEP 2011 annual report, accesibil www.unep.org/resources/annual-report/unep-2011-annual-report
8. <https://www.eea.europa.eu/> accesat 07.04.2021.
9. <https://eur-lex.europa.eu/content/paris-agreement/paris-agreement.html?locale=ro> accesat: 08.04.2021.
10. <http://mem.md/events/conferinta-ministeriala-de-la-batumi-mai-verde-mai-curat-mai-inteligent/>
11. Studii de strategie și politici SPOS 2018, nr.3, *Tranziția către o economie circulară. De la managementul deșeurilor la o economie verde în România*. București, 2018.
12. <https://ru.wikipedia.org/wiki/>
13. <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/climate-finance/>
14. <http://cnenc.gov.md/aboutilo>
15. RIZOS, V. et al. (2016) 'Implementation of Circular Economy Business Models by Small and Medium-Sized Enterprises (SMEs): Barriers and Enablers', [Implementarea modelelor de afaceri circulare economice de către întreprinderile mici și mijlocii (IMM-uri): bariere și declanșatori]. In: *Sustainability*, 8(11), p. 1212. doi: 10.3390/su8111212.

Această lucrare este realizată în cadrul proiectului de cercetare „Consolidarea achizițiilor publice durabile în Republica Moldova”, Proiect 20.80009.7007.15 finanțat din bugetul de stat în cadrul Programului de Stat (2020-2023) Nr. 81-PS din 03.01.2020.